

HÍRÜNK A VILÁGBAN

I. évfolyam 1. szám

1951. Január 15.

A MAGYARSÁG ÉS A NYUGATI CIVILIZÁCIÓ.

Írta: Csicsery-Rónay István

Hírünk a világban.

Otthon, magyarságunk tudatosodása idején, ez a kérdés legjobb szellemeinket is igen sokat foglalkoztatta. A gondolat logikus volt: ha valaki felismeri személyiségének értékes voltát, igényli a többiek elismerését; az öntudatos, értékes egyéniség érvényesíteni akarja a maga értékeit a társadalomban, az élő, az erős, a teremtő szellem ki akarja harcolni a maga jogos helyét az emberiség szellemi birodalmában. Az öntudatosodó nemzet egészséges expanzív vágya vetette fel nálunk is ezt a kérdést.

A válasz azonban - melyet könyvek, cikkek, tanulmányok tömege, gondos kutatások eredménye adott - nagyon leverő volt. A mult értékei a mindig feledékeny világközvélemény tudatából rég kiestek. Szabadságharcunk nagyszerűsége annakidején még Victor Hugokat, Heinéket is megihletett, de ki olvasta később ezeket a verseket. Az elmult száz év felszínes magyar illúziós szemlélete szinte természetesen vette, hogy a külföld lassanként a "csikós-gulyás"-féle fogalmakra meg a cigányzenére szűkítette le a magyarságra vonatkozó ismereteit. Míg azonban az első világháborúig ez a külföldi vélemény csak olyan kevésbé ártalmas formában, mint pl. az európai színpadok ellenszenves "Mikosch"-figurája, csapódott le, 1914-nel századunknak főleg politikára beállított köztudata előtt megjelent a porosz, majd náci imperializmust támogató, kisebbséggelnyomó, szlávellenes, feudális Magyarország képe. S ezt a képet a II. világháború Magyarországa csak élesbbitette. A mindig szimplifikáló világközvélemény nem is próbált különbséget tenni nép és uralkodó osztály, kelet-európai és nyugat-európai viszonyok közt, nem érdekelte a kényszer, a látszat szerepe. A kulturális kérdéseket pedig a politika szemüvegén át nézte.

S a II. világháború alatt, azután, hogy Telokinék áldozatával sikerült egy pillanatra a világ rokonszenvét a magyarságra irányítani, a magyar öntudat hordozóinak borzadva kellett látniok, mint válik nemzetük a világ közvéleménye előtt most már végleges ellenséggé, majd legyőzött ellenséggé.

Ha most, itt az emigrációban, körülnézünk s próbáljuk kitapogatni annak az új képnek a körvonalait, mely az utóbbi évek mozgalmas világpolitikai eseményei során alakult ki a magyarságról, bizonyos elégtétellel kell megállapítanunk, hogy a háború utáni magyar demokratikus politika eredményei nagy részben megváltoztatták a világ véleményét rólunk. Legjobban ezt a változást a kommunistá puccs után kimenekült magyar demokratikus rendszer iránti nemzetközi megbecsülésen mérhetjük le. S ha ez új kép mögött montázsszerűen időnként elő is tűnik a régi Magyarország vagy az ex-enemy állam képe, a változás komoly reményekre jogosít.

Reményekre jogosít, ez igaz. De nem tétlenségre. Ezzel csak az előfeltételek teremődtek meg ahhoz, hogy az eddigi balhiedelmeket szivós, lelkiismeretes munkával eloszlatthassuk, és megtegyük az első lépéseket, hogy a magyar műveltség elfoglalja az őt megillető - bárna szerény - helyet az emberi kultúrában.

A szellemi élet nagyon lassan követi a politikai változásokat. A politikai életben és a publicisztikában ma már közhellyé kezd válni az 1945-ös magyarországi választások történelmi jelentősége, de pl. a francia tankönyvekben sokszor még ma is a két háború közötti ellenséges hangnemű szöveget nyomják újra Magyarországról. Igen elterjedt amerikai lexikonok a "Hun" szónál leszögezik, hogy vandál nép volt a "Hungary" névadója. S bár a magyar zeneművészetét hódító útján még a politikai ellenszenvék se tudták feltartóztatni, még ma is a világgözüvélemény nagyrésze a cigányzenét tartja a magyar zenének. Gyakran fordul elő, hogy nagyjainkról nem is veszik tudomásul, hogy magyarok. Nagy francia lexikonok pl. Munkácsyt osztráknak, Zichy Mihályt oroszoknak, a költő Zrínyi Miklóst pedig horvátnak tüntetik fel. Földrajzi fekvésünket s történelmünket illetőleg még bizonyos tájékozottságnak kell, hogy minősítsük, amikor sokhelyütt országunkat Ausztria részeként könyvelik el. A magyar irodalmat külföldön Harsányi, Körmendi, jobb esetben Molnár Ferenc, Zilahy jelentik.

Vannak viszont biztató jelek is: a magyar zene az egész világon az első vonalbé került, Semmelweisről pl. nemrég két könyv is jelent meg Amerikában, időnként egy-egy igazi írónk műve is utat talál a külföldi közönséghez.

Ezt a folyamatot azonban meg kell gyorsítanunk, helyesebben normálissá tennünk. A politikai véleményváltozást, a többé-kevésbé kedvezőnek mondható légkört rendszeres, kitartó munkával aprópénzre kell váltanunk s megszilárdítanunk.

A magyarság hozzájárulása az emberi kultúrához.

Nem lehet elég azonban a tévedések kijavitása, a defenzív tevékenység, bármilyen szizifuszi munkát kíván ez maga is. Aktiv kulturális életben kell a világgözüvéleményben /elsősorban a kulturális életben/, mit köszönhet a nyugati civilizáció a magyarságnak.

Itt mindenekelőtt két könnyen felmerülhető esetleges félreértést szeretnék eloszlatni. Nem hamis propagandára gondolunk. Nem akarunk némely, a múltból jól ismert kulturpropagandistánk hibájába esni, akiknek - jószándéku bár, de káros - tevékenysége folytán honfitársainkat külföldön már előre megmosolyogták: "biztosan ez is azt fogja hangoztatni, hogy náluk minden jobb, Magyarország a legszözüország, a magyar írók a legnagyobbak, stb."

Mi nem tartjuk azt, hogy "extra Hungariam non est vita", nemzeti büszkeségünk nem terjed annyira, hogy megpróbáljuk hamis perspektívában láttatni szeropunkot, és - itt adódhatna a másik félreértés - tudjuk azt is, hogy a Nyugat nagy nemzetié mellett a magyarság teljesítménye aránylag még szerény. S amikor a magyar történelmet, a magyar kulturát akarjuk Nyugattal megismertetni, nem a maga egészében kívánjuk azt éléje tártani - hisz így könnyen exotikumává, jobb esetben világirodalmi, világtörténelmi művek függelékének eldugott fejeze - tecskéjévé válna - hanem annyiban, amennyiben alkotóelemét képezi az európai történelemnek és kultúrának.

Csodálatosképen odög ép ezt a szempontot hanyagolták el nálunk. Pedig a nagy nemzetek közvéleményét a kis nemzetek történelme, kultúrája inkább csak kuriózusként érdekli, de ha látnia kell, hogyan építette, védte az ő kulturájukat, a közös nyugati kulturát is egy kis

nép /pl. a szabadság eszméje melletti legtöbbször való kitartása 1849-ben, vagy egy új zeneművészet alapjainak a szolgáltatása révén/ és annak géniuszai, az illető nemzet ilyenarányú teljesítményeinek a megismerése szinte logikai szükségszerűségként fog előtte jelentkezni.

Vajjon mely magyar géniuszokra gondolunk, akiknek a jelentőségét - a fenti szempontok szerint - szükségesnek tartjuk tudatosítani? Gondolunk elsősorban Bartók Bélára, korunk talán legnagyobb alkotójára a zeneművészet terén, aki oly tökéletesen egyesítette a kor két vezető gondolatát, a népből szunnyadó ősi öröket, mágiát a felsőbbrendű intelligenciával, s aki nemcsak a lényegében arisztokratikus magyar nép nagyszerű képviselője, hanem a modern nyugati ember megtestesítője is volt. Bartókra, aki egymaga többet tett már eddig is a magyarság megbecsültetésére, mint talán összes többi művésznk, íróink együttvéve. Gondolunk azután Liszt Ferencre, aki nélkül a zenei romantika szinte el sem képzelhető; ő összegyezi az addigi eredményeket, ő mutat utat a későbbieknek is, s teremt új zenei formákat. Gondolunk a filozófia terén Böhm Károlyra, az értékelmélet tudományos megalapítójára és a szubjektív idealizmus egyik komoly képviselőjére. Gondolunk Eötvösre, aki valóban egyike volt a legnagyobb fizikusoknak. Bolyaira, Semmelweisre, stb. A történelem terén pedig gondolunk Szent Istvánra, aki Európa határait messze Keletre kitöltötte; az európai renesszánsz nagy alakjára, Mátyás királyra; Hunyadira, aki majd nem egy évszázadra visszaszorította a nyugati világot végpusztulással fenyegető ottomán hatalmat, megteremtette az első modern értelemben vett állandó hadsereget s általánossá tette a stratégia és taktika alkalmazását; gondolunk végül Kossuthra, aki máris a nagy európai szabadsághősök egyikeként szerepel.

Az eddig felsoroltak egyrésze nem ismeretlen Nyugat előtt, elsősorban je jelentőségük tudatosítására, és alkotásaiknak, eredményeiknek szélesebb körben való megismertetésére van csak szükség. Más részük viszont szinte kiesett a nyugati kulturvilág tudatából, ennek korrigálása már nagyobb és nehezebb munkát igényel.

Van végül olyan területe is a magyar géniuszoknak, mely még alig hatott eddig, ilyen pl. irodalmunk. Legfeljebb Jókainak s Petőfinak a - neve, s itt-ott Madách és Móricz. Pedig Ady költészete, Arany-nak Bolond Istókja, Toldija /de Csokonai, Vörösmarty, Babits is/ új szintet hozna a világirodalomba. S hát még ha Szabó Dezsőt is lehetne fordítani.

Irodalmunk remekeinek megismertetése - bár tudjuk, hogy ez a legnehezebben keresztülvihető - elodázhatatlan feladatunk.

Az élet nem szakadhat meg.

Vannak azután belső feladataink is. Az írók Magyarországon - néhány renegeattól eltérően - elhallgattak, akik kinn vannak, legfeljebb idegen olvasókhoz szólhatnak, otthon fizikai megsemmisülésre ítélték a magyar irodalom legnagyobb részét, a Nyugattal való élő kulturális kapcsolatot megszakadt.

A kinn élő magyarság hivatása, hogy a megszakadt irodalmi élet fonálát újra felvegye s kitöltse azt az űrt, mely otthon a kommunista hatalomátvétel s az eljövendő felszabadulás közt ezen a téren távoztani fog. Lehetőséget kell adni kinn élő íróinknak az alkotásra, hogy magyar nyelven magyar bujdosótársaikhoz szólhassanak. Össze kell gyűjteni, számon kell tartani a magyar műveltségnek a vasfüggönyön innen megtalálható monumentumait. Végül állandóan figyelemmel kell ki-

sérni a nyugati világ kulturális haladását; az alapvető irodalmi és tudományos művek rendszeres lefordításával, minden fontosabb munka Digest-szerű ismertetésével, szakembereink által írt tanulmányokkal.

Örömmel állapíthatjuk meg, hogy ezen a téren már történtek értékes kezdeményezések, elsősorban az Uj Magyar Ut c. folyóirat részéről.

De az élet otthon sem szakad meg. A kommunisták sok olyasmit csináltak, amit már régen meg kellett volna tennünk: a tömegek /vagyis a magyar nép nagyrésznének/ öntudatosítása, a kulturális életbe való bevonása feltétlenül haladás. Más kérdés persze, hogy tartalmilag az a "kultura", amit a tömegeknek nyújtanak, nagyrésznében értéktelen, sőt veszélyes propaganda-féremű. Mégis: az otthoni változásokkal mindent csinálhatunk, csak egyet nem: nem ignorálhatjuk őket! Ha egyszer hazamegyünk, minden üzemben kulturgárdákat, munkásklubokat, minden faluban kulturházat, mozit fogunk találni s mindenütt az egész országban felébredt kulturális igényeket, melyeknek kielégítése elsőrendű feladatunk lesz.

Erre felkészülni hosszú évek munkájára van szükség itt az emigrációban. S hogy jól készülhessünk fel, pontosan és állandóan figyelemmel kell kísérrünk a magyarországi kulturális élet alakulását is.

Magyar hivatás az emigrációban.

Ime, itt állnak előttünk a sürgető feladatok. Feladatok, melyeket politikai akciókkal nem lehet helyettesíteni, nem lehet megoldani. Nem tagadjuk azok elsőbbségét. Tudjuk, általuk válik csak lehetővé ez a mi munkánk is. Bizunk e politika céljában és reményeiben: nemzetünk közeli és végleges felszabadításában.

A magyarság azonban akkor is fennmarad és tovább él, ha ez a mi generációnknak nem is adatik meg. Ám, ha sohase tudnánk hazamenni, kötelességünk alól nemzetünk iránt nem ment fel senki és semmi: ha otthon el is fujják a magyar szellem lángját s csak parázsként izzik tovább a hamu alatt, nekünk magasra kell tartani a fáklyát s bevilágítani vele olyan vidékeket is, melyekig eddig nem ért el a fény.

Szerb Antal mondja, hogy az egyes nemzeti irodalmak /pl. az orosz, a skandináv/ akkor kapcsolódtak bele a világirodalom nagy áramkörébe, amikor a nekik kedvező világtörténelmi pillanat érkezett. Mi ugy hisszük, ez a világtörténelmi pillanat most érkezett el a magyarság számára! S nemcsak az irodalom terén. A keresztény humanizmus és a demokrácia korszakát, mely előtt állunk, a mélyen humanista és lényegében-egyenlőséget-megelő magyar nép a magáénak érzi s Nyugat új szellemiségének is előbb-utóbb fel kell fedeznie, monnyire ez új szellemiség képviselője a magyarság. Az első nagy találkozás már meg is történt a magyarság örök arca s a megújuló Nyugat között: Bartók személyében és életművében. Talán nem véletlen az sem, hogy a magyarság felszabadulása és hosszú évszázadok után újra az európai fejlődés első vonalába való ugrása, vagyis a demokratikus világrendbe való bekapcsolódása ép most következett be. Az esemény szimbólikus jelentőségén és a magyarságban való tudatossá válásán nem változtat az sem, hogy ez a felszabadulás és bekapcsolódás csak rövid pár évig tartott. A népek tudatában nem a mechanikus, hanem az egzisztenciális idő él és hat: évszázados elnyomás tudattalan emléket egyenlítő ki a pár évi szabadság tudatos átérzése. S ha most otthon az idogen zsarnokság újra a magyarság tudatalattijába száműzi is ennek a Nyugattal való rövid történelmi találkozásnak élményét, ő kihelyezi öntudatát a nyugati szabad világba.

Mindazok, akik vállalják ezt a feladatot: megjavítani hírünket a világban, tudatosítani a magyarság szerepét a nyugati kultúrában, lehetőséget nyújtani kinn élő értékeinknek az alkotásra, ébrentartani a kapcsolatot az élő nyugati irodalom s művészet és a kinn élő magyarság között - ennek az öntudatnak a részecskéivé válnak, és folytatóivá az egymásraismerés folyamatának a nyugati szellemiség és az örök magyarság között.

Tudjuk, hogy kevesen vagyunk, eszközeink korlátoltak, nem érezzük magunk alatt a biztonságot nyújtó magyar földet, nem vesz körül népünk erőt, ihletet adó közelsége, szeretete. Kényszerű állapotunk azonban előnnyel is jár: otthon talán nem látnánk meg e munka elsőrendű fontosságát, talán nem is jutna rá elég idő, itt kinn azonban az elmondottaknál fontosabb feladatot alig találunk.

Programmunk.

A feladat nagyságával és erőink s eszközeink korlátolt voltával tisztában vagyunk. Tudjuk, hogy csak lassan, lépésről-lépésre terjeszthetjük ki tevékenységünket. A munka, amelyet el kell végezni, egy egész magyar generáció erejét is meghaladná.

Az a kis csoport, mely egy idő óta ezen a téren megkezdte a rendszeres munkát, első feladatának a pontos diagnózist tartja: mindenekelőtt tudnunk kell, mit tud és mit gondol rólunk a különböző országokban a közvélemény, a sajtó, irodalom, szakkönyvek, főleg pedig a tankönyvek. Elsősorban e számos országra kiterjedő munka egysegítése és eredményeinek közlése céljából indítjuk meg a "Hírünk a világban" c. könyvművet, egyúttal azonban figyelemmel kísérjük benne az otthoni és emigrációs magyar, valamint nyugati kulturális élet alakulását.

Hogy programunkat egyelőre annyira korlátozzuk, annak nem az az oka, mintha nem lennének részletesen kidolgozott további terveink, de anyagi eszközök hiján azok megvalósítására még nem gondolhatunk. Munkát pedig a világban kialakult "hírünk"-nek a regisztrálása is éppen elég t ad. Hívunk mindenkit, aki látja e munka jelentőségét és részt szeretne venni benne. Kérünk minden érdeklődőt, küldjön be a lap címére minél több és részletesebb anyagot, esetleg idevágó cikkeket, a munkát eredményesebbé vagy teljesebbé tevő ötleteket!

BARTOK VONOSNÉGYESEI LEMEZEN.

Bartók Béla hat vonósnégyesét LONGPLAY-lemezekre /egy-egy oldal kb. félórásig játszik!/ vették a Juilliard-kvartett előadásában. A kritika a nemrég megjelent, 3 lemezből álló sorozatot igen nagy elismeréssel fogadta.

A TIME szerint bár Bartók Béla csak hat vonósnégyest szerzett, Beethoven óta ezek rázkódtatták meg a legerősebben a kamarazene meghitt és finom világát. A TIME sorra veszi az egyes kvartetteket, s az utolsóról ezeket írja: "Akárcsak Beethoven utolsója, Bartók utolsó vonósnégyese, melyet halála előtt hat évvel szerzett, mély és

időtlen szépséggel van tele."

A CHRISTIAN SCIENCE MONITOR a Beethovennel való összehasonlítást korainak tartja ugyan, mivel kortársról van szó, de megállapítja, hogy a kvartettek zenéje "erőt, becsületességet, egyszerűséget sugároz."

A WASHINGTON POST így ír: "E vonósnégyesek ma már rendszeresen hallhatók kamarazene-műsorainkon. Az egész kamarazeneirodalom legjelentősebb alkotásai közé tartoznak. Átfogják e huszadik századbeli óriás életének 30 éves periódusát és tökéletesen megvilágítják a magyar zseni fejlődését."

Mit tanulnak francia diákok Magyarország földrajzáról?

Franciaországban a két háború közötti magyarellenes hangulat nagyjából eltűnt a II. világháború után. A hivatalos körök tudták, hogy Magyarországon már nem a régi rendszer van uralmon, a közvélemény pedig nem látta a magyarokat a Franciaországgal hadban állt országok listáján, sőt a Magyarországra menekült németországi francia hadifoglyok széles körben terjesztették a magyarság jó hírét. Az 1947-es magyarországi kommunista puccs után, főleg pedig miután Csehszlovákia belpolitikai téren is csatlakozott a kommunista blokkhoz, a kelet-európai államok sorsának azonossága törölt el minden diszkriminációt a francia közvéleményben.

Ennek ellenére számtalan helyen, így például a tankönyvekben nagyrészt változatlanul hagyták a Magyarországra vonatkozó ellenséges vagy legalábbis tendenciózus szövegeket. A következőkben egy elomi-iskolai földrajz-könyvet fogunk ebből a szempontból ismertetni. A könyv Európa leíró földrajzát tartalmazza, írója Etienne Baron s kiadta a párizsi Magnard-kiadó. Évszám nincs feltüntetve, kivéve, hogy egy 1937. augusztus 30-i program alapján készült.

Már a magyarokkal való első találkozás sem hagy a tanulóban kedvező benyomást: Az Általános részben a folyóknál a Dunát, mint az Európát elözlő hunok, avarok, m a g y a r o k és törökök főútvonalát tünteti fel a könyv /57 o./. Pár oldallal arrább, az európai emberről szóló részben felsorolja a "történelmi inváziókat", a következőket említve: dináriak, szlávok, berberok, arabok, zsidók, finnek, tatárok, törökök, bulgárok, m a g y a r o k /64 o./. Majd részletezi: "... Megérkezőnek a sárgák is, a finnek, akik elfoglalják Finnországot, a tatárok, akik Oroszországot rohanják le, a törökök és bulgárok, akik a Balkán-félszigeten telepednek le, a m a g y a r o k, akik Magyarország síkságain állapodnak meg." /65 o./ A következő oldalon az Európát lakó népfajokat csoportosítja: latinok, germánok, szlávok, végül "másodrendű csoportok". Ezek: a./ másodrendű fehér csoportok, b./ másodrendű sárga csoportok / m a g y a r o k, finnek, törökök, tatárok /, c./ a zsidó csoport. /66-67 o./ Ez a két felsorolás - hogy végleg belevésdüljön a tanuló emlékezetébe - a fejezet végén még egyszer össze van foglalva. /75-76 o./

Ezután következnek az egyes államok. Bár a könyv erősen politikizáló hajlamú /olyannyira, hogy az Albániát tárgyaló szakasz két alcíme - nincs is több - a következő: "Olaszország megszállás alatt tartotta Albániát 1939-1944 közt" és "Albánia birtoka lehetővé tette Olaszországnak, hogy az Adria bejáratát elzárja"/, a Németországot tárgyaló 47 oldalán mindössze két kedvezőtlen, de tárgyilagos mondatot mond a legnagyobb ellenségről. Egyben a "megfélemlítés és erőszak" útján végrehajtott annexiókat említi /164 o./, a másikban a nemzeti-szocialista "diktatura" Németország egységesítését célzó politikájáról szól /203 o./. Olaszországot a könyv csak abban marasztalja el, hogy erőit meghaladó ambíciói voltak s "ehhez Németországra kellett támaszkodnia". /324 o./

A magyarokról viszont már más országok tárgyalása során ilyenféle megállapítások találhatók: "Sajnos, Csehszlovákia nem tudta elég gyorsan asszimilálni kisobbségeit" /221 o./, Jugoszláviánál a délvidéki m a g y a r o k a t és németeket, mint a törökök kiszorítása után odavitt teleposzokat említi /335 o./. Bulgária, mely "saját hibája folytán szorult össze kis területre", "akárcsak Magyarország, áldozatnak tünteti fel magát" /347 o./. /N.B.: a bulgárok a könyv szerint "sárgafajú finnek"! - 350 o./

A 328.-ik oldalon kerül a sor Magyarország földrajzára. Csak 9 oldalon át tárgyalja a könyv, de ennyi rosszat /többnyire a nélkül, hogy határozottan valótlanságot állítana/ még aligha irtak össze róla. Már az elején lévő összefoglaló ilyeneket tartalmaz: "1.-2. Magyarország egyhangu síkság, hegykoszoru veszi körül, mely okozója a száraz klímának és sztyeppe-növényzetnek. 3. A Duna és a Tisza keservesen vonszolja magát a magyar síkságon keresztül, hatalmas, mocsaras és nem mély medrében. 6. Alsó-Magyarországot, ill. Alfoeldet furcsán művelik. 7. Magyarország teljesen agrárállam. 8. A vereség miatti elfojtott gyűlölet felforgató tényezővé tette."

"A klíma tulszáraz, a talaj fák számára nem eléggé kötött; - olvassuk a szövegben - hatalmas területek vannak Magyarországon, melyeken még kis facsoportok sincsenek. Ennek folytán Magyarország természetes növényzete a sztyeppe, rövid, vékony fű, s az egyes fűcsók közt kilátszik a csupasz talaj." Természetesen a délibábot is megemlíti a könyv, ez u.i. jó alkalom, hogy a Szaharával hasonlítsa össze a magyar tájat.

Azután következnek a "magukat keservesen vonszoló" folyók: "A szárazság, a lejtés hiánya, a kötetlen talaj miatt se a Duna, se a Tisza nem tudott magának mély ágyat vájni. Ilyen körülmények között a szélességben kiterjedő folyók lomhán hömpölyögnek hatalmas medrükben, s kanyargó folyásuk a holtágaknak, félig elsüllyedt szigeteknek, náddal fedett s madarak ezreivel benépesített mocsaraknak számtalan fajtaját hozza létre. A hatalmas tömeg hordalék piszkossá teszi vizüket, mert nem tudják elég gyorsan magukkal vinni. A "szép kék Duna" a valóságban hatalmas sárgás víztömeg, mely lassan folyik tova. De csak hirtelen hóolvadásnak vagy egy nyári vihar diluviális záporának kell jönnie s a folyók máris szörnyű árvizekké terjednek szét /a Tisza 1879-ben elpusztította Szegedet/, oly félelmetes módon, hogy Budapest kivételével, egyetlen nagy város sincs a Duna mentén."

Miután Magyarországot Felső- és Alsó-Magyarországra osztja, utóbbit ismét "pusztára" és megművelt területre. A pusztát illetőleg nem mulasztja el megemlíteni, hogy a szó szláv, majd így folytatja: "Rosszul megmunkált területekről van szó, melyeken nincsenek megművelt földek, se lakosság s amelyek ennél fogva a sztyeppe hatalmába kerülnek... Lovat tenyésztének rajta ménesekben, juhot és az ország jellegzetes szarvasmarháját hatalmas és lantformán görbült szarvakkal... A puszták közepén a megművelt földek mintegy szigeteket alkotnak." /A négy kép közül is kettő a "pusztát" ábrázolja./

Ezek a megállapítások már nemcsak kedvezőtlenül színezik, de tul is lépik a valóság határát. A szerző nem vesz tudomást a száz év előtti Tiszaszabályozásról, a Dunát pedig az akkori Tiszához hasonlónak tünteti fel. Az Alföldnek teljesen hamis színben való bemutatása még feltűnőbb. Hisz nem a "puszták" szigetei a megművelt földek, hanem ép megfordítva! Az 1938-as statisztikai adatok szerint a "pusztának" tekinthető terület, a legelők, mindössze 5 százalékát teszik ki az Alföldnek, amihez még a földadó alá nem eső területek /3 százalék/ egyrésze számítható. Ezzel szemben csak a szántóföld aránya 67 százalék!

A továbbiakban az "egyetlen nagyváros", Budapest sem részesül jobb elbánásban: "A város egy német erődből, Budából született!"

Bár megállapítja egy helyen, hogy Magyarországot megcsonkították, hosszú szakaszt szán annak bizonyítására, hogy Magyarország életképes és prosperáló ország. S utána következik az utolsó szakasz: "8. Magyarország felforgató tényező volt Európában." "Magyarország szenved a./tengeri kikötők hiánya folytán, b./nagybirtokos kormányza-

ta miatt; az egész hatalom egy nagybirtokos arisztokrácia kezében van, c./a keserőség miatt, mely a vereség nyomán maradt meg benne. Magyarországot azt állítja, hogy 1919-ben igazságtalanul bántak vele. Vissza akarja kapni dinasztiáját, melyet a szövetségesek győzelme folytán megfosztottak trónjától: a régensség /franciául a kormányzóságra is ezt a szót használták - a szerk./ formáját választotta kormányformájául is. Romániától és Jugoszláviától vissza akarja venni régi területeit, amelyeken még 2 millió magyar él. Ennek következtében állandóan lázadó magatartást tanusított, ami Európa összes felforgató elemeinek támogatásába vitte bele, s megakadályozta, hogy szomszédjaival együttműködjék, vagyis olyan politikát kövessen, ami megkönnyítette volna a régi osztrák-magyar monarchia gazdasági téren való felújítását s minden bizonnyal meggátolta volna Ausztria annektálását Németország részéről és Csehszlovákia eltűnését." /Á.M./

SERGE MOREUX BARTÓKRÓL.

Bartók Béla egyik legnagyobb francia tisztelője, Serge Moreux, aki könyvet is írt Bartókról és zenéjéről, könyve bevezetésében írja az alábbi, Bartók magyar és emberi magatartására rendkívül jellemző sorokat:

- Mik a tervei? - kérdeztem. /1939 tavaszán - a szerk./

- Katasztrófa előtt nem szoktak terveket csinálni az emberek; több mint egy év óta látom, hogy közeledik, azóta csak egyik napról a másikra élek; München és ami utána következett, nem lepett meg.

Kis idő múlva kemény hangon mondja:

- Hát nem látja, hogy Hitler arra készül, hogy önöket lenyelje, és minket elpusztítson? Franciaország természetesen a jó oldalon lesz, de az én hazám?

Rövid álmodozásba mélyed, én meg a képtelen trianoni szerződésre gondolok, mely Magyarországot, a németység örök áldozatát, a dunai egyensúly egyetlen lehető tényezőjét, szomszédai kénye-kedvére szolgáltatja ki. Reszketek a mesterért: megnemalkuvó magatartása nagyon is közismert, semhogy meg tudjon menekülni majd egy napon a nemzeti - szocialista rendőrségtől. Ez sohasem bocsátaná meg neki az olyan inzultusokat, mint amilyenek a következők:

1936-ban Göbbels Düsseldorfban megszervezte az "Elfajult Mü-

vészot" c. kiállítást, ahol kiemelkedő helyen szerepeltek Schönberg, Stravinszkij, Milhaud és mások művei. Bartók a német külügyminiszterhez írt levelében erélyesen tiltakozott az ellen, hogy az ő művei nincsenek ott ezen a képtelen diszszemlén.

Az Anschluss után, midőn művei kiadóját, az Universal átvetették a nácik és bojkott alá helyezték a zsidó szerzőket, írásban jelentette ki, hogy ő sem árja - a magyarok bár nem szemiták, nem is árják - és követelte, hogy ő is osztozhassék a közös sorsban.

Többé azután nem láttam őt. Miután imádott anyja elvesztésével elszakadt a legdrágább érzelmi szál, mely Magyarországhoz kötötte, a megnemalkuvó hazafi nemsokára, még ugyanebben az évben a keserves amerikai száműzetés útját választotta. Előtte ezt írta hű barátjának, a karmestermecénás Paul Sachernek: "Talán az ismeretlenbe megyünk, de más-ként nem cselekedhetünk. És mennyi időre! Egyedül Isten tudja!"

Valóban egyedül Isten tudta, aki öt év után magához szólította, öt év után, melyet nehéz tett, hogy nem tudott kérni, s amely alatt büszke és nemes jelleme tartotta benne a lelket.

/Serge Moreux: Béla Bartók,
Richard-Masse, Paris 1949/

ZRINYI MIKLOS MONDOTTA: EGY NEMZETNÉL SEM VAGYUNK ALÁVALOBBAK.

MAGYAROK A NAGYVILÁGBAN.

Magyarok már a Középkor óta járják a világot. Talán nincs is olyan része a földnek, ahová nem vetődött volna el magyar. Voltak, akik a magyarság őshazáját, rokonait keresték, voltak, akik a vallás, a tudomány, az emberi kultúra érdekében kelték utra. Százezreknek kellett kivándorolniuk, másokat kalandvágy hajtott messzi vidékekre. Vesztett függetlenségi küzdelmek nyomán magyar emigrációk tüntek fel Amerikában, Angliában, Franciaországban.

Most, hogy egy újabb magyar emigráció támadt s szóródott szét a világban, kötelességünknek érezzük, hogy felkutassuk elődeink, a világot járó vagy véglegesen letelepedett magyarok nyomait. Ezt ismerető sorozatunkat talán az ebből a szempontból legkevésbé ismert világrésszel, Délamerikával kezdjük. /Alapul elsősorban a Magyar Tájékoztató Zsebkönyv kitűnő összeállítását használjuk/

Magyar tudósok és hittérítők Délamerikában.

Az első biztos adat szerint közvetlenül Amerika felfedezése után, a XVI. század elején azon a 14 hajón, mely Portugáliából Délamerikába megy téríteni, ott van egy-egy magyar pálos szerzetes is. Ettől kezdve egyre növekszik a magyar misszionáriusok, tudósok, kivándorlók száma. A XVIII. század első felében minden tengerentuli missziót magyar ember, Melczer Mihály irányít, a jezsuita tartomány prokurátora Bécsben. Ő küldi 1726-ban Orosz László jezsuitát Paraguayba, az indián munkaközösségek vezetésére. Orosz Argentínában és Paraguayban 42 éven át igen nagy kulturális tevékenységet fejt ki. Később a buenos-airesi egyetemen a filozófia és teológia tanára lesz. 1768-ban visszatér Magyarországra.

Eder /Xavér/ Ferenc, a kitűnő földrajzi író, 1750-1869 közt Boliviában a kichua népek közt volt misszionárius. Ő is hazatért. "Descriptio provinciae Moxitarum in regno Peruno" c. munkájában részletesen megírja Peru és Bolivia földrajzát, néprajzát, állat- és növényföldrajzát. Ratzel által is nagyrabecsült munkája azért is jelentős, mivel azelőtt Délamerikának ez a része még teljesen ismeretlen volt.

Haller Ferenc előbb Braziliában, majd Boliviában működött, mint misszionárius. Quittoban indiánok ölték meg. 1774-ben a bolíviai rendtartomány főnöke a komáromi származású Brentán Károly volt, aki folytatta Eder földrajzi munkásságát is. Térképezte a Chicitos provinciát a Rio Madeira forrásvidékéig. Az ő térképezése alapján állapítja meg 1743-ban a portugál király a Mojos provincia, valamint Charcas és Tucuman kapitányságok pontos határait. Megjegyzendő, hogy a Bolivia és Paraguay közti egyenetlenkedések is ezzel a határmegállapítással kapcsolatosak.

Szentmártonyi Ignác jezsuita szerzetes a bécsi egyetemen tanító világhírű csillagász, a magyar Hell Miksa hatására maga is csillagász lesz s midőn a portugál és spanyol gyarmatok határainak a megállapítására kerül sor, Hell Miksa, akkor a bécsi jezsuita rendtartomány generálisa, őt ajánlja V. János portugál királynak. A király ki is nevezi királyi csillagásszá és tanácsossá. Így utazik 1749-ben többedmagával a braziliai misszióstelep székhelyére, Maranhaoba, a mai Paraiba s innen kiindulva nyolc éven át dolgozik az Amazonas és mellékfolyóinak, főleg a Rio Kingu, a Rio Tapajoz és a Rio Madeira felvételezésén. Ő tüzi ki ugyanekkor valóságban is a spanyol és portugál birtokok közötti, addig csak elméletben megállapított délkor helyét. Ebben a munkában kiváló segítőtársa báró Szluha János jezsuita, akivel együtt utazott ki a braziliai misszióba a selmebányai születésű Kayling József és Fáy Dávid Lajos. /Folytatjuk/

NYUGATI FIGYELŐ.

JOKAI

neve váratlanul feltűnt egy Amerikában megjelent könyvben. Egy cseh születésű amerikai író antológiát adott ki "A világ legszebb karácsonyi történetei" címen. A kötetben 23 nemzet írói szerepelnek. Magyarországot egy író, Jókai képviseli "Melyiket a kilenc közül?" c. történetével.

A WASHINGTON POST a Karácsony előtti hetekben 12 történetet közölt az antológiából. Dostojev-szkij, Andersen, V. Hugo, stb. történetei közt Jókaiét is, amit bevezetőül így jellemez: "Magyar regényíró, aki jogi pályája mellett időt szakított számos könyv írására az eltiltott magyar nyelven, melyet a Habsburg-dinasztia bukása után vissza akart helyezni jogaiba."

BARABÁS SÁRI

fiatal magyar szopránénekesnő bekerült a híres Horace Heidt-féle tehetségkutató-verseny döntőjébe. Mivel a tízezres amerikai közönség tapsai a tapsmérő tanúsága szerint egy szájharmónika-kettős produkciója után voltak a legerősebbek, nem ő nyerte az 5000 dolláros ösztöndíjat, a maga területén azonban - egyedül kerülvén a döntőbe - ő bizonyult a legjobbnak. Az egyik szájharmónikás szintén magyar eredetű: Varju Rudy. Barabás Sári azóta több filmszerződést kötött.

KODÁLY HÁRY JÁNOSÁT

mutatta be a zürichi opera nagy sikerrel, a címszerepben Böhm híres magyar baritonistával.

MÁRAI SÁNDOR

legújabb munkája, a "Judás" a közeljövőben jelenik meg franciául és németül. /NYUGATI HIRNÖK/

BARTOK VIOLA-CONCERTOJÁNAK
PÁRIZSI BEMUTATOJA.

Novemberben mutatta be Párizsban Bartók utolsó művét William Primrose /akinek számára Bartók írta/. Dumesnil, a LE MONDE neves kritikusa így ír róla: "A mű oly gazdag lényegben, annyira bővelkedik megvalósított elképzelésekben, hogy úgy tűnik, mintha eleven képe volna annak az embernek, aki bár a végzet sujtotta, megtalálta az erőt, amellyel urrá lett a megpróbáltatásokon s végső harcában megalkotta korunk zenéjének néhány legnemesebb lapját."

SZIGETI JÓZSEF

huszonöt évvel ezelőtt lépett fel először Amerikában. Ma már a világ egyik legnagyobb hegedűművészeként ismerik. Decemberben a jubileum alkalmából a new-yorki filharmónikusokkal hangversenyt adott, Bartók egyik művét is játszotta. Az egész amerikai sajtó hosszú cikkekben ünnepelte Szigetit s kiemelte, hogy Budapesten született, Hubaynál tanult s Bartók barátja volt.

EGYESÜLT EUROPA-KIÁLLÍTÁS.

A müncheni Egyesült Európa-kiállításon összesen négy magyar vonatkozás található. A bejáraton képen Magyarországot egy cifraszűrös, pörgekalapos csikós képviseli, azután még egyszer egy csikós kép az európai utlevél mellett. Az európai művészet és tudomány képviselőinek a felsorolásában egyetlen magyar név szerepel: Liszt Ferenc. "A fenti felsorolás arra enged következtetni, hogy Európa népei még mindig nem ismerik, vagy nem úgy ismerik a magyarságot, mint amilyen. Számukra a magyar fogalma még mindig nem jelent semmit a csikóson és a pusztán kívül."

/UJ MAGYAR UT./

BAINVILLE: MIELŐTT RAGADOZONEMZETNEK BÉLYEGEZTÉK VOLNA MAGYARORSZÁGOT, HOSSZU IDEIG UGY ISMERTÉK, MINT MARTIRNEMZETET.

H I R Ü N K A V I L Á G B A N
/Magyar Kulturális Figyelő/

Szerkeszti : :
Csicsery-Rónay István
P.O.Box 1005,
Washington 13,D.C.,USA.

A "Hirünk a világban" előfizetési díja az USA-ban évi 3 dollár, bármely más országban havi 1 nemzetközi postai coupon. Munkatársaknak díjtalanul, szerkesztőségeknek cserepéldány ellenében küldjük.

A "Hirünk a világban" könyvomasos: bármelyik közlemény a forrás megjelölésével átvehető.

HIRÜNK A VILÁGBAN
Hungarian Monthly
P.O.Box 1005,
Washington 13,D.C.
U S A